

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์อริยมรรคมีองค์ ๘ เพื่อการหลุดพ้นจากกรรม โดยตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ ๓ ข้อ คือ (๑) เพื่อศึกษา อริยมรรคมีองค์ ๘ ในพระพุทธศาสนา (๒) เพื่อศึกษากรรมในพระพุทธศาสนา (๓) เพื่อศึกษาอริยมรรคมีองค์ ๘ ในฐานะเป็นทางดำเนินเพื่อการหลุดพ้นจากกรรม ตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้ กำหนด ขอบเขตออกเป็น ๒ ส่วน คือ (๑) ขอบเขตด้านเอกสาร (๒) ขอบเขตเนื้อหา ที่กล่าวถึง ขอบเขตเอกสาร จะศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา คัมภีร์ ตำรา งานวิจัยเอกสารและสิ่งตีพิมพ์ เป็นต้น ส่วนขอบเขตด้านเนื้อหา จะศึกษาอริยมรรคมีองค์ ๘ และกรรมในพระพุทธศาสนา ศึกษาวิเคราะห์อริยมรรคมีองค์ ๘ ในฐานะเป็นทางดำเนินเพื่อการหลุดพ้นจากกรรมตามหลักพระพุทธศาสนา

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า มรรค หรือ มรรคา (มคฺค) คือแนวทางในการปฏิบัติหรือแนวทางการดำเนินชีวิต อันจะนำไปสู่ทางแห่งความดับทุกข์ มรรคเกิดขึ้นโดยมีฐานะเป็น กรรมอย่างหนึ่งที่กรรมไม่ดำไม่ขาว มีวิบากไม่ดำไม่ขาว หมายถึง การกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจ ใดๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดความสุขหรือความทุกข์ หรือทั้งความสุขหรือความทุกข์ กล่าวคือ เป็นกรรมที่จะนำไปสู่สภาวะซึ่งอยู่เบื้องบนทั้งความสุขและความทุกข์ อันเป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม หมายถึง เจตนาเพื่อละกรรมทั้งสามอย่างข้างต้น ซึ่งเป็นสภาวะที่ดับจนหมดสิ้นแล้วซึ่งกรรมทั้งปวง วิบากไม่ดำไม่ขาวนั้นก็คือ กรรมที่ทำเพื่อออกจากสังสารวัฏฏ์ ผลของมัน คือ พระนิพพาน

วิธีการที่บุคคลนำเอากฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของตน คือเป็นวิธีปฏิบัติของ บุคคลที่จะให้เกิดผลตามกระบวนการธรรมชาติ โดยเริ่มจากสัมมาทิฐิหรือปัญญาที่เป็นตัวนำทางเรื่องของพฤติกรรมด้านศีลและสมาธิ ในด้านศีลนั้นเป็นเรื่องของการกระทำทางไตรทวาร อันได้แก่กายกรรม วจีกรรมและมโนกรรม ปัญญาจะนำทางให้พฤติกรรมสามด้านนี้เป็นไปอย่างเหมาะสมและถูกต้อง ส่วนสัมมาสมาธิและสัมมาสตินั้นเป็นหลักการปฏิบัติอย่างละเอียดสำหรับความดับกรรม หรือความพ้นทุกข์ ดังนั้น มรรคจึงเป็นหลักกลางในการประพฤติปฏิบัติตามองค์ประกอบภายในมรรคให้ครบองค์ เพื่อให้ถึงซึ่งเป้าหมายแห่ง

ความดับทุกข์ และหลุดพ้นจากกรรม มรรคมีความสำคัญในหลายแง่ กล่าวคือ มรรคในฐานะ มัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติสายกลางแห่งชีวิตทั้งของบรรพชิตและคฤหัสถ์ หลักปฏิบัติถือเป็นการ ปฏิบัติพรหมจรรย์ที่เป็น พุทธจริยธรรมนำสู่จุดหมายชั้นต่าง ๆ ของชีวิต อริยมรรคมีความสำคัญ และมีประโยชน์ต่อบุคคลที่ได้ปฏิบัติตามทางดำเนินที่พระพุทธรองค์ทรงสอนไว้

นอกจากนั้นอริยมรรคมีองค์ ๘ รวมเป็นระดับปฏิบัติเป็น ๓ ส่วนคือ ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ศีลประกอบด้วย สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สมาธิ ประกอบด้วย สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ปัญญาประกอบด้วย สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ มรรคเป็นทางสายกลางไม่ตึงเกินไปในด้านทรมานร่างกายอย่างเช่นศาสนาเซน ไม่หย่อนเกินไปจนหนักไปด้านหมกมุ่นเรื่องงาม เป็นหลักการที่เหมาะสม ที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความมี ชีวิตที่ดีงามสำหรับคนธรรมดาทั่วไป สามารถนำอริยมรรคมีองค์ ๘ ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้โดย เริ่มต้นจาก ศึกษาพระไตรปิฎกให้เข้าใจว่าพระพุทธรองค์ ทรงสอนให้เราเดินตามทาง “อริยมรรค” อย่างไร เมื่อศึกษาจนเข้าใจแล้วก็ต้องนำไปปฏิบัติตามนั้น

การศึกษาหรือท่องจำคัมภีร์มิได้ช่วยให้พ้นทุกข์ หรือลดโลภะ โทสะ โมหะแต่อย่างใด ถ้ามิได้ปฏิบัติอย่างจริงจัง ดังนั้น เมื่อเข้าใจหลักธรรมแล้วก็อาจเริ่มพิจารณาว่าตนมี “มิจฉาทิฐิ” อะไรบ้างและหาหนทางลดความเห็นผิด ความเข้าใจผิดๆเกี่ยวกับชีวิตเรา ตัวเรา โลก และ สิ่งรอบๆตัวตามหลักที่พระพุทธรองค์ชี้แนะ นี่จะค่อยๆพัฒนาสัมมาทิฐิให้ เกิด แก่ตน จากนั้นใน ชีวิตประจำวัน ด้วยหลักสัมมาวาจา พูดแต่สิ่งจริงแท้ มีประโยชน์ เหมาะแก่กาลเวลา ด้วยใจที่มี เมตตาต่อผู้อื่น ด้วยหลักสัมมากัมมันตะนั้น ก็กระทำกิจกรรมต่างๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับการฆ่าทำร้าย สัตว์หรือเพื่อนมนุษย์ ไม่ขโมยของที่ไม่ใช่ของเรา ไม่ ผิดกาเมสุเมธิจจาร ในทุกกรณี ไม่พูดเท็จและ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษทุกประเภท สรุปว่าหมั่นสมาทาน รักษาศีล ๕ หรือศีล ๘ ให้ถึงพร้อม ด้วยหลักการสัมมาอาชีวะ พิจารณาเลือกอาชีพตามหลักสัมมากัมมันตะ และไม่คดโกง หลอกลวงผู้อื่น ในส่วนของสมาธิขั้น (สัมมาวายามะ สัมมาสติ และ สัมมาสมาธิ) แบ่งเวลาเริ่มฝึก สติ ฝึกสมาธิ ฝึกพิจารณาด้วยปัญญา โดยขอคำแนะนำจากพระภิกษุ หรือ ครูอาจารย์วิปัสสนา ต่างๆที่น่าเชื่อถือ เส้นทางสายตรงแห่งการเดินทางเพื่อกำจัดโทสะ โลภะ โมหะ นั้นเป็นสิ่งที่พระ พุทธรองค์ทรงทรม่เท ตลอดพระชนม์ชีพ สั่งสมบารมีเพื่อ ประกาศ ธรรม นำสัตว์ออกจากทุกข์ เมื่อ ปฏิบัติดีกรรมที่สร้างใหม่ก็จะเป็นกรรมดี เพราะเหตุแห่งกรรมคือ โลภะ โทสะ โมหะ โดยดูจาก เจตนา ถ้าเจตนาดีเป็นกรรมดี พระพุทธรองค์ทรงแบ่งประเภทของกรรม กรรมดำมีวิบากดำ กรรม ขาวมีวิบากขาว กรรมทั้งดำและขาว มีวิบากทั้งดำและขาวกรรมไม่ดำไม่ขาว มีวิบากไม่ดำไม่ขาว การให้ผลตามกาลเวลา การให้ผลของกรรม ตามน้ำหนัก และให้ผลตามหน้าที่ ซึ่งไม่ว่าบุคคลทำ

กรรมอะไรไว้ย่อมได้รับผลกรรมเสมอไม่ว่าจะช้าหรือเร็ว การที่บุคคลยังมีกิเลสก็ ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ตราบนั้น จิตที่ได้รับการอบรมแล้ว ถ้ายังไม่สิ้นกิเลสก็ย่อมนำไปเกิดในภพภูมิที่ประณีต มีความสุขประเสริฐ และสูงขึ้น

การที่มนุษย์จะหลุดพ้นจาก สังสารวัฏ ได้จึงต้องปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ ๘ ดังเช่น ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวสอนและแนะนำให้รู้จักระวัง กระแสปฏิจาสมุปบาท สายเกิดทุกข์ ตรงกระบวนการรับรู้ทาง “ผัสสะ” มาเน้นย้ำมากเป็นพิเศษ ถ้ามีสติปัญญารู้เท่าทันผัสสะก็จะสามารถดับทุกข์หลุดพ้นจากกรรมได้ ซึ่งหลักปฏิบัติในอริยมรรคมีองค์ ๘ กล่าวโดยย่อก็คือศีล สมาธิ ปัญญา และกล่าวย่อได้อีกเป็นสมถะและวิปัสสนา หรือ รูปกับนาม เมื่อปฏิบัติตามแล้ว มนุษย์ย่อมได้ ประโยชน์ปัจจุบันประโยชน์ด้านคุณค่าชีวิต ประโยชน์ที่เป็นสาระแท้จริงของชีวิตรู้แจ้ง สภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันคติธรรมดาของสังขารธรรม ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต มีจิตใจเป็นอิสระโปร่งโล่งผ่องใส ไม่ถูกบีบคั้นคับข้องจำกัดด้วยความยึดติดถือมั่น หวั่นหวาดของตนเอง ปราศจากกิเลสเผาลนที่ทำให้เศร้าหมองขุ่นมัว อยู่อย่างไร้ทุกข์ ประจักษ์แจ้งความสุขประณีตภายในที่สะอาดบริสุทธิ์สิ้นเชิงอันประกอบพร้อมด้วยความสงบเยือกเย็นสว่างไสว เบิกบานโดยสมบูรณ์

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง อริยมรรคมีองค์ ๘ ในฐานะเป็น ทางดำเนินเพื่อการหลุดพ้นจากกรรมตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา คัมภีร์ ตำรา งานวิจัยเอกสารและสิ่งตีพิมพ์ แต่ยังไม่มีการศึกษาลึกลงไปในเชิงปฏิบัติ การวัดผลเมื่อมีการปฏิบัติตาม อริยมรรคมีองค์ ๘ ในชีวิตประจำวัน การทำงาน น่าจะมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอริยมรรคและกรรม ให้กว้างขวางยิ่งขึ้นในทุกแง่มุมที่งานวิจัยนี้ที่ยังเข้าไปไม่ถึง เพื่อนำเสนอสาระ และแนะแนวทางที่ถูกต้องและสร้างทัศนคติที่ดีแก่บุคคลในสังคมต่อเรื่องกรรม เพื่อให้บุคคลที่ยังเชื่อเรื่องกรรมที่ไม่ถูกต้อง เช่น การตัดกรรม แก่กรรมที่เป็นเชิงพาณิชย์ เพื่อให้บุคคลไม่เชื่ออย่างมงายไม่ตกเป็นทาสของคนบางกลุ่มที่ฉวยโอกาสแสวงหาผลประโยชน์จากเรื่องเช่นนี้